

Türkan Hamlet qızı NƏBİYEVƏ

Bakı Dövlət Universitetinin “Dünya iqtisadiyyatı” kafedrasının doktorantı,

E-mail: tnabiyeva23@gmail.com

BEYNƏLXALQ MALİYYƏ BAZARLARININ İQTİSADİ QLOBALLAŞMAYA TƏSİRİ MEXANİZMİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi müasir dövrdə beynəlxalq maliyyə bazarlarının iqtisadi qloballaşmaya təsiri mexanizminin öyrənilməsidir. Bunun üçün beynəlxalq maliyyə bazarlarının funksiyaları və mahiyyəti açıqlanmışdır. İqtisadi qloballaşmaya təsiri baxımından beynəlxalq maliyyə bazarlarının rolu öyrənilmiş və ümumiləşdirilmişdir. Qlobal transformasiyalar şəraitində beynəlxalq maliyyə bazarlarının sabitliyi problemləri baxılmışdır. Yeni çağırışlar nəzərə alınmaqla beynəlxalq maliyyə bazarlarının iqtisadi qloballaşmaya təsiri mexanizminin təkmilləşdirilməsi üzrə tövsiyələr verilmiş və təkliflər irəli sürülmüşdür.

Tədqiqatın metodu baxımından məqalədə bir sıra elmi metodlardan - analiz, sintez, müqayisəli təhlil və ümumiləşdirmə metodlarına müraciət olunmuşdur. Eyni zamanda, bir sıra tədqiqatçıların fikir və mülahizələri də nəzərə alınmışdır.

Tədqiqatın nəticələri nöqtəyi-nəzərindən əldə olunmuş müddəalardan beynəlxalq maliyyə bazarlarının iqtisadi qloballaşmaya təsirinin öyrənilməsi, proqnozlaşdırılması və adekvat tədbirlərin hazırlanması proseslərində istifadə olunması ilə izah olunur.

Açar sözlər: beynəlxalq maliyyə bazarları, iqtisadi qloballaşma, iqtisadi transformasiyalar, beynəlxalq maliyyə alətləri, beynəlxalq maliyyə trendləri, beynəlxalq maliyyə institutları.

UOT: 336.69

JEL: G15; F36; O11

DOI: [https://doi.org/ 10.54414/HMKB9635](https://doi.org/10.54414/HMKB9635)

Giriş

Qeyd edək ki, XXI əsrin ilk illərindən etibarən dünya iqtisadiyyatının qloballaşması prosesi sürətlənir. Qloballaşma inteqrasiya və beynəlmilləşmənin inkişafında keyfiyyətə yeni mərhələdir, həyatın müxtəlif sahələrini əhatə edir. Bunun sayəsində iqtisadi münasibətlər arenasında beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin yeni subyektləri meydana çıxır, nəticədə rəqabət güclənir. Müasir dövr beynəlxalq institusional və bazar tənzimləməsinin gücləndirilməsi ilə yanaşı, beynəlxalq iqtisadi münasibətlərin liberallaşmasının, beynəlxalq maliyyə bazarlarının (BMB) çoxsaylı genişlənməsi, diversifikasiyası, inteqrasiyası və qloballaşmasının ən mühüm templəri ilə səciyyələnir. Beləliklə, qloballaşma milli iqtisadiyyatların keyfiyyətə yeni açıqlığına və qarşılıqlı asılılığının artmasına gətirib çıxarmışdır.

“Qloballaşma” termini 1983-cü ildə T.Levitt tərəfindən təklif edilmişdir. Bu sözlə o, transmilli korporasiyaların istehsal etdiyi ayrı-ayrı

məhsulların bazarlarının birləşməsi fenomenini nəzərdə tuturdu. T.Levittin təfsirində əsas diqqət iqtisadi münasibətlərə verilmişdir [1, s.157]. Harvard Biznes Məktəbində yeni terminə daha geniş mənə verildi və 1990-cı ildə “Sərhədsiz Dünya” kitabını nəşr etdirən K.Ome onun əsas populyarlaşdırıcısı oldu. “Qloballaşma” termininin müəyyənləşdirilməsi üçün çoxsaylı cəhdlərə baxmayaraq, bu prosesin ümumi anlayışına nail olunmamışdır. İqtisadiyyatın qloballaşması indi bir sıra sahələri nəzərdə tutur: qlobal transmilli korporasiyaların formalaşması, iqtisadiyyatın regionlaşdırılması, dünya ticarətinin intensivləşməsi, konvergensiya meyilləri və nəhayət, maliyyə qloballaşması.

Maliyyə qloballaşması artan qlobal iqtisadi qarşılıqlı asılılığın ən önəmli elementlərindəndir. Bu, beynəlxalq ticarətin genişlənməsinin nəticəsi və maliyyə bazarlarının qlobal iqtisadi qarşılıqlı asılılıq üçün katalizator rolunu oynamasının sübutu kimi qiymətləndirilməlidir.

Beynəlxalq maliyyə bazarlarının iqtisadi qloballaşmaya təsiri mexanizminin formalaşması və reallaşdırılması proseslərinin təhlili

Maliyyə qloballaşması iqtisadi inteqrasiyanın tərkib hissələrindən hesab olunmaqla beynəlxalq maliyyə sisteminin formalaşdırılması və dünya ölkələrinin maliyyə bazarlarının vahid bazarda mərkəzləşdirilməsi prosesini əks etdirir. Qlobal maliyyələşdirmənin əsasını regionlar və dünya ölkələri arasında kapitalın sərbəst və səmərəli hərəkəti, maliyyə bazarlarının qlobal fəaliyyəti, beynəlxalq maliyyənin tənzimlənməsi və qlobal maliyyə strategiyasının reallaşdırılması təşkil edir. Maliyyə bazarlarının qlobal səviyyədə fəaliyyəti 1980-ci ilə təsadüf edir və onların fəaliyyət nəticəsində müxtəlif ölkələrin aparıcı maliyyə mərkəzləri birləşərək maliyyə şəbəkəsi formalaşmışdır. Ümumilikdə, dünya iqtisadiyyatını müəyyən edən əsas amil mal və xidmət ticarəti deyil, maliyyə kapitalının hərəkətidir. Odur ki, əlverişli makroiqtisadi mühitin yaradılması, ölkələrin maliyyə bazarlarının inkişafı və maliyyə resurslarının yenidən bölüşdürülməsi və kapital axınının artırılması baxımından qlobal inteqrasiya zəruridir. Investisiyaların birbaşa axını və maliyyə bazarlarının genişləndirilməsi, şaxələndirilməsi və inteqrasiyası dünya iqtisadiyyatının qloballaşmasının əsasını qoyur. Bundan əlavə, ölkənin maliyyə sistemində nəzarətin səmərəli təşkili, bank-maliyyə sektorunun inkişafı ilə əlaqəli problemlərin həlli və bütövlükdə iqtisadiyyatın inkişafı məqsədilə dünya ölkələrinin maliyyə bazarlarına çıxmaq və investisiyaları cəlb etmək məqsədilə beynəlxalq maliyyə sistemində inteqrasiya zəruridir.

Maliyyə qloballaşması transmilli korporasiyaların, bankların fəaliyyətinin şaxələndirilməsi, beynəlxalq və regional maliyyə təşkilatlarının, sığorta şirkətlərinin əməkdaşlığı, BMB-nin mexanizmləri hesabına inkişaf edir və xarici portfel investisiyalarının, beynəlxalq kreditlərin, borc kapitalının hərəkətinə təsir göstərir. Bunların nəticəsində ölkələr arasında maliyyə rəqabəti güclənir və beynəlxalq kapital axınının liberallaşmasına şərait yaradılır. Müxtəlif maliyyə bazarları vasitəsilə maliyyə axınlarının hərəkəti baş verir. Maliyyə bazarlarının inteqrasiyası nəticəsində beynəlxalq hesablaşmaları, xarici valyuta əməliyyatlarını, müntəzəm depozit və

kredit əməliyyatlarını, qızılın və qiymətli kağızların dünya bazar qiymətinə alqı-satqısını təmin edən inkişaf etmiş qlobal bazar mexanizmi formalaşır [2, s.58]. Maliyyə qloballaşması prosesinin əsas ziddiyyəti ondan ibarətdir ki, bu, ölkələr üçün yeni imkanlar açmaqla bərabər, dünya iqtisadiyyatında çox vaxt maliyyə böhranları ilə nəticələnən neqativ amillər yaradır. Dünya iqtisadiyyatında həm maliyyə bazarlarında baş verən prosesləri, həm də ölkələrin və regionların ümumi iqtisadi inkişafını əhatə edən antiböhran tənzimlənməsinin qlobal mexanizminin işlənilməsi hazırlanması məsələsi aktuallaşıb. Əslində kapitalın sərbəst hərəkəti ilə bu prosesin tənzimlənməsi arasında balansın saxlanması sualı ortaya çıxır [3, s.27].

Müasir dünya iqtisadiyyatı, qloballaşma prosesi milli iqtisadiyyatlarla çox sıx bağlıdır. Dünya iqtisadiyyatının inkişafı və onun qloballaşması istənilən ölkənin iqtisadiyyatına ciddi təsir göstərir. Həmçinin bu tendensiya müxtəlif ölkələr arasında münasibətlərin iqtisadi və siyasi vektorunu müəyyənləşdirir. Qloballaşma prosesi nəticəsində bir tərəfdən maliyyə bazarı iştirakçıları üçün yeni imkanlar açılır, digər tərəfdən isə bəzi problemlər və risklər var ki, bunlara məhəl qoymamaq mənfi meyillərə gətirib çıxaracaqdır. Maliyyə bazarı maliyyə aktivlərinin alqı-satqısı, habelə buraxılması və dövriyyəsi ilə bağlı olan hüquqi, iqtisadi münasibətlər sistemidir. Maliyyə bazarı pul və maddi sərvətlərin balanslaşdırılmış əsasda hərəkətinə zəmanət verən, təşkilatlara yeni investisiyaların cəlb edilməsinə lazımı şəraiti təmin edən mexanizmdir. Maliyyə bazarı maliyyə resurslarının alıcıları və satıcıları arasında iqtisadi əlaqədir. Hazırda maliyyə bazarı müstəqil seqmentlər sistemidir. Maliyyə alətlərinin köməyi ilə maliyyə resursları bölüşdürülür. Maliyyə bazarının formalaşması zamanı onun inkişaf tendensiyalarını, habelə bir çox amillərlə əlaqəsini qeyd etmək olar ki, bunun əsasında gələcək üçün proqnoz vermək olar.

Hazırda maliyyə bazarı qloballaşma meyillərinin təsiri altında formalaşır və bu proseslərin əsas xüsusiyyətləri növbətilərdən ibarətdir: elektron texnologiyaların, rabitə vasitələrinin geniş miqyasda tətbiqi həyata keçirilir. Bu proses effektiv informasiya infrastrukturunu və hesablar sistemi yaratmağa imkan verir; bazarda

qiymətli kağızların həcmnin və onların növlərinin müxtəlifliyi artır; maliyyə bazarlarının liberallaşdırılması sayəsində tənzimləyici və iştirakçıların bazarın müxtəlif səviyyələrinə nüfuz etməsinə imkan verən qanunvericilik baza formalaşır; dünya maliyyə mərkəzlərində bazar iştirakçılarının iqtisadi fəallığının cəmləşməsi müşahidə olunur; maliyyə resurslarının yenidən bölüşdürülməsinin əsas mexanizmi olduğu üçün maliyyə bazarının rolu dəfələrlə artır [4, s.44]. Dünya maliyyə sisteminin müasir inkişafı mərhələsində maliyyə qloballaşması prosesi kifayət qədər qeyri-bərabər sürətlə gedir. Eyni zamanda, beynəlxalq maliyyə kapitalının hərəkəti beynəlxalq bazarın qloballaşmasının əsas göstəricilərindən biridir. Məhz BMB faktiki olaraq qlobal maliyyə sisteminin fəaliyyətinin əsasını təşkil edir. Bu gün BMB-də formalaşmaqda olan vəziyyət inkişaf etməkdə olan ölkələrin maliyyə bazarlarının fəaliyyətinin təsiri altında tədricən dəyişməyə başlayır [5, s.112]. BMB ən gənc beynəlxalq bazarlardan biridir. O, milli bazarların inteqrasiyası, kooperasiya, ixtisaslaşma və müxtəlif tipli beynəlxalq maliyyə təşkilatlarının formalaşması əsasında yaranmışdır.

BMB-nin qloballaşması onun genişlənməsi, valyuta və kapital bazarlarında əməliyyatların sayının artması ilə xarakterizə olunur. Kapital bazarlarının azadlığı və yeni maliyyə sistemlərinin yaranması ilə əlaqədar olaraq BMB daha da inkişaf edə və genişlənə bilər. BMB-nin inteqrasiyası XXI əsrin əvvəllərindən etibarən əsas tendensiyalardan birinə çevrilmişdir ki, bu da beynəlxalq ticarətin liberallaşdırılması, habelə sənayeləşmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrdə investisiya mühitinin yaxşılaşması ilə şərtlənmişdir. İnteqrasiya BMB-nin özündə struktur dəyişikliklərinə töhfəsini vermişdir. Belə ki, kapitalın transsərhəd hərəkətliliyi artdı, transsərhəd maliyyə əməliyyatlarının xərcləri azaldı. BMB-də inteqrasiya proseslərinin sürətləndirilməsi üçün əsas şərt informasiya sistemlərinin (verilənlər bazaları və qlobal kompüter sistemləri) sürətli inkişafıdır [6, s.36].

BMB-nin bütün seqmentləri bir-biri ilə sıx bağlıdır və eyni bazar məkanında fəaliyyət göstərir. Beləliklə, müxtəlif növ maliyyə aktivlərinin dövrüyyəsinə xidmət edən bazarların bütün növləri, eyni zamanda həm pul bazarının, həm də kapital bazarının tərkib hissəsidir.

Deməli, maliyyə bazarı investisiya resurslarının yenidən bölüşdürülməsini təmin edir. Müxtəlif ölkələrdə maliyyə bazarı müxtəlif modellər üzrə fəaliyyət göstərir. Hazırda maliyyə bazarının iki əsas modeli mövcuddur: Anglo-Sakson modeli (ABŞ) və Avropa modeli (Yaponiya). Birinci modelin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, onun strategiyası daha mühafizəkardır və korporasiyalarda iri səhmdarlar yoxdur. Avropa modelində dövlətin və biznesin payı daha yüksəkdir, lakin kapitalda kollektiv investisiya institutlarının payı aşağıdır. BMB-nin əsas inkişaf istiqamətlərini müəyyən etmək mümkündür. BMB-lər getdikcə daha qloballaşır, yəni milli maliyyə bazarlarının, bu bazarların tənzimlənməsi standartlarının və funksiyalarının inteqrasiyası mövcuddur. Bir çox beynəlxalq təşkilatların fəaliyyəti BMB-nin fəaliyyəti üçün qlobal standartların işlənilməsi hazırlanmasından ibarətdir. Qlobal şirkətlər arasında rəqabətin artması bir tərəfdən maliyyə institutlarına tələblərin artmasına, digər tərəfdən isə BMB-nin fəaliyyətinin səmərəliliyinin artmasına səbəb olmuşdur.

Qlobal maliyyə trendləri çərçivəsində beynəlxalq maliyyə bazarlarının iqtisadi qloballaşmaya təsiri mexanizminin təkmilləşdirilməsi istiqamətləri

BMB-nin alternativ elementlərinin formalaşması və inkişafı mühüm şərtlərdən biridir. Qiymətli kağızlar bazarı BMB-nin mühüm tərkib hissəsi kimi əsas fəaliyyət sahələrindən biridir. Məlumdur ki, daim artan pul tələbi ilə təklif arasındakı əlaqəni tənzimləmək və tarazlaşdırmaq lazımdır. Belə olan hallarda qiymətli kağızlar bazarı pula tələb və onun təklifinin qarşılıqlı təsir göstərdiyi münasibətlərdən ibarətdir. Belə ki, ehtiyacı olanlara qiymətli kağızlar vasitəsilə vəsaitin verilməsi mexanizmləri formalaşır. Digər tərəfdən isə, qiymətli kağızlar vasitəsilə pul vəsaitlərinin aktivləşdirilməsi növbəti proses və əməliyyatlarda mövcud kapitalı artırmağa və əlavə gəlir əldə etməyə imkan verir və müştəriləri inflyasiyadan sığortalayır. Qiymətli kağızların digər mühüm xüsusiyyəti onların investisiya şəklində qoyulmasından və bu qiymətli kağızların sahiblərinin investisiya edilmiş fəaliyyətdən müəyyən gəlir - dividend və ya faiz şəklində gəlir əldə etməsindən ibarətdir [8, s.38]. Qiymətli kağızlar bazarı iştirakçılarının

ümumən tanınmış beynəlxalq birlikləri bu bazarın əsas tənzimləyiciləridir. Qiymətli kağızlar, sertifikatlar, kuponlar və s. dövriyyəyə buraxılır və həmin bazarda mənimənilir. Emitentlər, investitorlar və vasitəçilər bazarın əsas iştirakçılarıdır. Hazırda xarici investitorlar qiymətli kağızları sərbəst şəkildə əldə edə bilərlər. Belə mülkiyyətin əsasını bir sıra milli valyutaların, ilk öncə inkişaf etmiş ölkələrin (İEO) valyutalarının tam konvertasiyası təşkil edir. Dünyanın İEO-lərin milli fond birjalарının beynəlxalq birja ticarəti mərkəzlərinə çevrilməsi prosesi baş vermiş, yəni bir sıra ölkələrin qiymətli kağızları öz milli hüdudlarından kənarında birjalarda tədavi etmək hüququ qazanıb. Bu, BMB-nin elementlərinin bir-biri ilə birbaşa əlaqəsini sübut edir. Bank kreditləri bazarında əsas alətlər kimi müxtəlif növ əmanətlər (müddətli, xüsusi təyinatlı, müddətsiz, cari depozit sertifikatları), kredit müqavilələri və s. istifadə olunur.

Maliyyə bazarlarının qloballaşması mövcud milli maliyyə bazarlarının artan inteqrasiyası kimi qiymətləndirilir ki, bu da transsərhəd kapital mübadiləsinin və maliyyə institutlarının beynəlxalq fəaliyyətinin davamlı şəkildə gücləndirilməsi deməkdir. BMB-nin sektorlarının sürətli inkişafı və strukturlaşması sayəsində maliyyə qloballaşması mümkündür ki, bu da onun inkişaf prosesini xeyli sürətləndirir.

Məhz iqtisadiyyatın real sektorunda qloballaşmanı xeyli qabaqlayan maliyyə qloballaşması BMB-nin bütün sektorlarının fəaliyyətinə yeni tələblər qoyur. Tədqiqatlar müasir dövrdə BMB-lərin daim genişləndiyini göstərir. Burada əsas müsbət tendensiya vəsaitlərin toplanması və bölüşdürülməsidir. Qloballaşma şəraitində BMB-nin formalaşması və inkişafına təsir edən amillər müxtəlifdir ki, bu da ölkədə reallaşdırılan iqtisadi siyasətin çevik olmasını tələb edir [9, s.10].

Qloballaşmaya və müasir BMB-nin inkişafına kömək edən bir sıra amillər var: ETT-nin bütün üstünlüklərindən istifadə edilməsi; müxtəlif ölkələrin maliyyə sektorlarını vahid dünya maliyyə xidmətləri bazarında birləşdirməyə imkan verən yeni informasiya texnologiyalarının inkişafı; maliyyə əməliyyatlarına sərf olunan vaxtın həcmnin azaldılması; elektron pulların və kriptovalyutaların dövriyyəyə buraxılması; maliyyə riskləri ilə məşğul olmaq üçün yeni kredit alətlərinin yaranması; maliyyə

əməliyyatları üzrə kvotaların və faizlərin azaldılması.

Bunu nəzərə alaraq beynəlxalq maliyyə əməliyyatlarının liberallaşdırılması formalaşmış ki, bu da həmin əməliyyatlardan vergilərin və komisiyon haqlarının azaldılması, güzəştli vergi rejimində fəaliyyət göstərən offşor maliyyə institutları şəbəkəsinin formalaşdırılması ilə müşayiət olunur [10, s.125].

Nəticə

Beləliklə, indiki mərhələdə BMB-nin inkişafındakı ən xarakterik tendensiyaları qeyd etmək olar:

1. Bazarların qloballaşması. Bu, müxtəlif ölkələrin rezidentləri tərəfindən kreditləşmə və borc əməliyyatları baxımından beynəlxalq bazarların rolunun gücləndirilməsindən ibarətdir.

2. Bazarların beynəlmilləşməsi. Borcalanların və kreditorların əməliyyatlarının xarakteri, onların aktiv və öhdəliklərinin ölkə və regionlar üzrə geniş şaxələndirilməsi, xaricdə güclü nümayəndəlik, filial və törəmə şirkətlər şəbəkəsinin olması onların milli mənsubiyyətini müəyyənəlməyə imkan vermir. Beynəlmilləşmə və qloballaşma maliyyə institutlarının və korporasiyalarının beynəlxalq şəbəkəsinin, xarici ölkələrdə biznesin xüsusi çəkisinin artmasına, bu maliyyə institutlarının və korporasiyalarının təşkilat sistemlərində, idarəetmə strukturunda və idarəetmə fəlsəfəsində daha əsaslı keyfiyyət dəyişikliklərinə səbəb olur.

3. Müxtəlif ölkələrin rezidentləri olan bazar subyektləri arasında BMB-lər üzrə beynəlxalq rəqabətin artması. XXI əsrin problemi transmilli şirkətlər və beynəlxalq maliyyə institutları, eləcə də bank və qeyri-bank institutları arasında rəqabət olmuşdur. Nəticədə bazarlar daha səmərəli olmuş, bir çox maneələr aradan qalxmış və bazar tarazlığı tez bir zamanda təmin edilmişdir. Bununla belə, rəqabət həm maliyyə institutlarına, həm də korporasiyalara onların iqtisadi səmərəliliyi baxımından, hökumətlərə isə investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması, kredit resursları uğrunda rəqabətə girməyə məcbur olan milli iqtisadiyyatların siyasi və iqtisadi sabitliyinin təmin edilməsi baxımından tələbləri əhəmiyyətli dərəcədə artırır.

4. Beynəlxalq bazarların inteqrasiyası. Bu, 1980-1990-cı illərdə dünya iqtisadiyyatının iqtisadi inkişafında ən nəzərə çarpan problemlərdən biridir. Beynəlxalq ticarət sahəsində tənzimləmənin aradan qaldırılması, ixrac və idxalın liberallaşdırılması, müxtəlif ölkələrdə, əsasən də İEO-lərdə investisiya mühitinin yaxşılaşdırılması prosesləri nəticəsində BMB-lərdə müvafiq dəyişikliklər baş vermişdir. İnteqrasiya prosesləri xarici maliyyə institutları-kreditorların, eləcə də borcalanların milli borc bazarlarında maneələrinin aradan qaldırılmasına səbəb olmuşdur. Onlar həmçinin kredit kapitalının mobilliyinin artırılmasına və yerli tənzimləyici orqanlardan müxtəlif icazə və lisenziyaların alınması ilə bağlı əməliyyat xərclərinin azaldılmasına imkan verir.

5. Bazarların kompüterləşdirilməsi və informasiyalaşdırılması problemləri. BMB-nin iştirakçıları hər yerdə müasir informasiya sistemlərindən, qlobal məlumat bazalarından və inteqrasiya olunmuş kompüter idarəetmə sistemlərindən istifadə edirlər: 1) BMB-nin bəzi struktur elementləri ilə bağlı terminologiyada nə daxili səviyyədə, nə də qlobal səviyyədə konsensus yoxdur; 2) İkincisi, dünyada maliyyənin rolu artır. Maliyyə sektoru iqtisadiyyatın digər sahələri ilə müqayisədə sürətlə inkişaf edir. Sübut edilmişdir ki, dünya üzrə əməliyyatların yarından çoxu aparılarkən mal və xidmətlərin hərəkəti yox, maliyyə resurslarının hərəkəti baş verir; 3) Üçüncüsü, müasir şəraitdə ümumilikdə beynəlxalq maliyyə sisteminin, o cümlədən hər bir ölkənin maliyyə sisteminin keyfiyyətinin, səmərəliliyinin və sabitliyinin yüksəldilməsi problemlərini həll etmək lazımdır. Söhbət kapitalın mövcudluğu səviyyəsinin artırılmasından, investisiyaların ümumi həcmində maliyyə bazarlarından cəlb olunan resursların payının artırılmasından, milli valyutanın sabitliyindən gədir; 4) Dördüncüsü, BMB-nin inkişafı üçün prioritet istiqamətlər onların təhlükəsizliyi, tənzimlənməsi və nəzarəti olmalıdır və s.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Шапошников, А.М. Финансовая

глобализация как один из элементов глобализации: теоретический подход и основные проявления / А.М. Шапошников // Академическая публицистика. – 2019. № 4, – с. 156-166.

2. Musayeva C.Q. Maliyyə qloballaşması və onun xarakterik xüsusiyyətləri. “Qloballaşma və regional inteqrasiya” mövzusunda Respublika elmi konfransın materialları. Mingəçevir, 23-24 dekabr 2016-cı il, –s.58-60.

3. Федоренко, А.О. Мировой финансовый рынок в условиях глобализации мировой экономики / А.О. Федоренко // . – 2015. № 43. – с. 24-27.

4. Киселев, Ф.И. Развитие финансового рынка в условиях глобализации / Ф.И. Киселев // Вектор экономики. – 2019. № 2(32), – с. 44.

5. Меркулова, И.В. Особенности функционирования международного финансового рынка / И. В. Меркулова, Н. В. Видеркер // Тенденции развития науки и образования. – 2021. № 74-7, – с. 112-115.

6. Международный финансовый рынок: Учебник и практикум / Е.А. Звонова, М.А. Эскиндаров, А.В. Навой [и др.]. – 1-е изд. – Москва: Издательство Юрайт, 2018. – 453 с.

7. Локтионова, Ю.Н. Особенности современной структуры мирового финансового рынка / Ю.Н. Локтионова, О. О. Толкачева // . – 2017. № 2, – с. 116-123.

8. Мəmmədova N.A. Azərbaycanada qiymətli kağızlar bazarı və onun inkişaf perspektivləri. Audit 2021, 4 (34), – s.35-46.

9. Hacıyeva A.M. Qloballaşma şəraitində maliyyə bazarlarının müasir vəziyyəti və inkişaf istiqamətləri. İqtisad üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim olunmuş dissertasiyanın avtoreferatı, Bakı, 2018, – 26 s.

10. Жолоб, В.А. Влияние процессов глобализации на развитие мирового рынка финансовых услуг / В.А. Жолоб // Вестник студенческого научного общества ГОУ ВПО "Донецкий национальный университет". – 2021. – Т. 3, № 13, – с. 124-128.

Туркан Гамлет гызы НАБИЕВА

докторант кафедры «Мировой экономики» Бакинского Государственного Университета

E-mail: tnabiyeva23@gmail.com**РЕЗЮМЕ****Механизм влияния международных финансовых рынков на экономическую глобализацию**

Целью исследования является изучение механизма влияния международных финансовых рынков на экономическую глобализацию в современном периоде. Для этого определены функции и сущность международных финансовых рынков. С точки зрения влияния на глобализацию изучена и обобщена роль международных финансовых рынков. В условиях глобальных трансформаций были рассмотрены проблемы стабильности международных финансовых рынков. С учетом новых вызовов даны рекомендации и выдвинуты предложения по совершенствованию механизма влияния международных финансовых рынков на экономическую глобализацию.

Методы исследования – в статье представлен ряд научных методов - анализ, синтез, сравнительный анализ и обобщение. Также были учтены мнения ряда исследователей по исследуемым проблемам.

Результаты исследования объясняются тем, что полученные положения могут быть использованы в процессах изучения, прогнозирования и подготовки адекватных мер влияния международных финансовых рынков на экономическую глобализацию.

Ключевые слова: *международные финансовые рынки, экономическая глобализация, экономическая трансформация, международные финансовые инструменты, международные финансовые тренды, международные финансовые институты.*

Turkan Hamlet NABIÉVA

doctoral student of the Department of "World Economy" of Baku State University.

Email: tnabiyeva23@gmail.com**MECHANISM OF INFLUENCE OF INTERNATIONAL FINANCIAL MARKETS ON ECONOMIC GLOBALIZATION****Summary**

The purpose of the research is to study the mechanism of influence of international financial markets on economic globalization in the modern period. Functions and essence of international financial markets are defined for this purpose. From the point of view of the impact on globalization, the role of international financial markets is studied. In the context of global transformations, the problems of stability of international financial markets are considered. Taking into account the new challenges, recommendations are made and proposals are put forward to improve the mechanism of influence of international financial markets on economic globalization.

Research methods - the article presents a number of scientific methods - analysis, synthesis, comparative analysis and generalization. The opinions of a number of researchers on the problems under consideration are also taken into account.

The results of the research are explained by the fact that the provisions obtained can be used in the processes of forecasting and preparing adequate measures of the impact of international financial markets on economic globalization.

Key words: *international financial markets, economic globalization, economic transformation, international financial instruments, international financial trends, international financial institutions.*

Daxil olub: 29.02.2023